

Ивица Чаировић

Православни богословски факултет, Универзитет у Београду

Однос Вилијама Освајача (1066–1087), првог краља англо-норманске Енглеске, са римским епископима

Сажетак: Овај рад представља истраживање о првом норманском краљу Енглеске Вилијаму Освајачу (1066–1087), као човеку који је својим деловањем променио политичку историју на северу Европе у периоду када се Црква дели на источну и западну (1054). Због величине Вилијамове личности за политичку историју западне Европе, било је неопходно да се његово деловање сагледа и са црквеног аспекта. Као прва премиса у истраживању постављен је његов однос са римским епископима, како би се дошло до пута ка закључку који је могао да потврди политичке претензије римских епископа у контексту западно-европске геополитике у 11. веку. Дакле, ово истраживање може да послужи као иницијално у разрешењу верско-политичких дешавања у турбулентном 11. веку у западној Европи.

Кључне речи: Норманска Енглеска, Вилијам Освајач, папа Лав IX, папа Александар II, папа Григорије VII, папа Урбан II

Увод

У овом истраживању ће бити разматран однос Вилијама Освајача као првог краља норманске Енглеске са римским епископима, чији је понтификат трајао у периоду од двадесет година у другој половини 11. века, када је владао Вилијам Освајач. Преко наративних извора римског типа, што ће бити једностран методолошки поступак овај однос ће бити представљен са верског, а не са политичког аспекта. Преко записа *Regesta Pontificum Romanorum* биће представљен однос папа са норманским освајачем Енглеске који је пореметио однос Англо-саксонске Енглеске са Римом, али не и Кентерберија са Римом, зато што је папа после 1066. године поставио свог клирика на место архиепископа кентерберијског. Прво је потребно да се истражи животопис Вилијама Освајача у ширем историјском контексту, а затим и његов однос са енглеским племићима. Тај политички аспект ће прерасти на верску раван, зато што ће бити истражен однос римских епископа према владару који је добио благослов за напад на области које су биле традиционално везане за Рим и које су вековима уназад промовисале римску праксу на територији северне Западне Европе.

Кратак животопис Вилијама Освајача

Вилијам¹ је рођен 1027. или 1028. године у Фалезу у Нормандији као једини син Роберта I, војводе од Нормандије, сина Ричарда II, такође војводе од Нормандије.² Његова мајка је била кћи Фулберта од Фалезеа, али се у историјској науци сматра

¹ Старонормански: *Williame I*; староенглески: *Willelm I*. Cf. Collins, Roger, *Early Medieval Europe: 300–1000* (Second ed.), St. Martin's Press, New York 1999, 375–378.

² Bates, David, *William the Conqueror*, Tempus, Stroud 2001, 32–34.

да је она са Робертом била у ванбрачној вези. Дакле, била је из војводске династије, али није била удата за Роберта.³ Чак је била удата за Херлуина Контевилског, са којим је имала двојицу синова — Ода од Бајеа и Роберта од Мортена.⁴

Није сачуван ни један аутентичан портрет Вилијама Освајача: савремени ликовни прикази са Бајеове таписерије и они на његовим печатима и новцу су били направљени тако да покажу његов ауторитет, а не да осликају његов физички портрет.⁵ Неколико наративних извора Вилијама описује као великог и снажног човека са упечатљивом појавом и са назалним гласом. Био је довољно јак да подиже трупце које нико није могао ни да дигне.⁶ Био је здрав до своје старости, али се пред крај живота много угојио.⁷ Како Елеанор Сирли наводи, Џофри Мартел је Вилијама описао као подједнако снажног пешадинца и коњаника, дакле доброог и свестраног војника.⁸ Док са друге стране, Дејвид Бејтс наводи да су савременим медицинским истраживањима јединог дела тела које је сачуван, Вилијамове бедрене кости, историчари дошли до тога да је он био висок око 1,78m.⁹ Постоји сведочанство да је у раној младости имао двојицу учитеља. Бејтс наводи и то да је остало веома мало података о његовом утицају на интелектуалне активности и на подржавање науке и преписвачког рада.¹⁰ Како наглашава Хускрофт, Ордерик Виталис је забележио да се Вилијам трудио да под старе дане научи да чита староенглески језик, али није био у стању то да то научи.¹¹ Са друге стране, остало је сведочанство да је његов хоби био лов.

Пре добијања могућности да постане војвода, Вилијам се суочио са врло важним изазовом, а то је било проблематично порекло, а самим тим и нелегалан наследни статус.¹² Њега је подржао рођак, архиепископ Роберт као и краљ Анри I, који

³ Douglas, David C. *William the Conqueror: The Norman Impact Upon England*, University of California Press, Berkeley 1964, 379–382.

⁴ Роберт је постао војвода од Нормандије 6. августа 1027. године, када је на престолу наследио свог старијег брата Ричарда III који се на престолу задржао само годину дана. Cf. David Crouch, *The Normans, The History of a Dynasty*, Hambledon Continuum, London, New York 2002, 46. Пошто је Ричардова напрасна и брза смрт све изненадила, неки историчари су Роберта осудили да је убио свог брата. Cf. François Neveu, *A Brief History of The Normans*, Constable & Robinson, Ltd, London 2008, 102–104. Стање у Нормандији није било стално, већ се превласт мењала из године у годину, а владарске породице су Цркву скрајнуле у други план. Од 1031. године Роберт је добио подршку многих племићких породица, оних које ће и у доба Вилијамовог живота бити веома важне за политички живот у Нормандији. Са друге стране, у Цркви су се стабилизовале ствари, јер је Роберт стигао, такође Роберт постао архиепископ Руена. Он је подржао норманску политику да се подрже енглески престолонаследници Едвард и Алфред, који су били у изгнанству у северној Француској. Постоје неки историјски подаци да је Роберт формално био заручен са ћерком краља Кнута, али није дошло до венчања. Остаје нејасно зашто је Вилијам постао престолонаследник, када је Роберт имао сина, који је био легитиман наследник. Раније војводе су биле незваничне, тако да је Вилијамова веза са оцем била сматрана као да је Вилијам Робертгов законити наследник. Cf. Cf. David Crouch, *нав.гело*, 40–65. Војвода Роберт се 1034. одлучио да иде на поклоничко путовање у Јерусалим. Иако је неколико племића покушало да Роберта одврати од идеје да крене на тако даљек пут, он је сазвао сабор норманских племића у јануару 1035. године да Вилијама остави као свог јединог наследника пре него што крене на пут за Јерусалим. Умро је у јулу исте године у Никеји, приликом повратка у Нормандију. Cf. *Gesta Normannorum Ducum of William of Jumièges, Orderic Vitalis, Robert of Torigni*, Vol. II, Books V–VIII, ed. Elisabeth M.C. Van Houts, Clarendon Press, Oxford, 1995, 40–45.

⁵ Bates, *нав.гело*, 115–116.

⁶ *Истио*.

⁷ Douglas, *нав.дело*, 368–369.

⁸ Searle, Eleanor, *Predatory Kinship and the Creation of Norman Power, 840–1066*, University of California Press, Berkeley 1988, 202–204.

⁹ Bates, *нав.гело*, 115–116.

¹⁰ *Истио*.

¹¹ Huscroft, Richard, *The Norman Conquest: A New Introduction*, Longman, New York 2009, 323.

¹² Cf. Bates, *нав.гело*, 36; Douglas, *нав.гело*, 37.

му је омогућио да наследи војводство свога оца.¹³ Помоћ и подршка која је пружена енглеским младим племићима приликом покушаја да се врате из прогонства на Британско острво, 1036. године, показује да је Вилијам наставио очевим путем,¹⁴ али је ипак после смрти архиепископа Роберта у марту 1037. године он остао без једног од најјачих савезника. Тако да је стање у Нормандији прерасло у хаос, који је трајао до 1047. године.¹⁵ Приоритет Вилијама био је да одржи власт у Нормандији, а затим је желео да спољном политиком обезбеди што више савезника како би покренуо освајачке нападе на непослушне владаре из околних области. У неколико година Вилијам је остао без старатеља. Према Оредику Виталису, од тада је живео са тројицом рођака који су му у каснијем животу и политичком деловању много помогли: Вилијам фицОзберн, Роџер де Бомо и Роџер од Монтгомерија.¹⁶ Многи нормански племићи су се међусобно борили за ширење својих поседа и власти у тренутку када је Вилијам био млад и када је имао старатеља. Када је постао самосталан стање у друштву и Цркви се променило, тако да сада црквени јерарси подржавају Вилијама.¹⁷

Иако је краљ Анри подржавао Вилијама,¹⁸ 1046. године његови противници окупљају се у јужној Нормандији и подижу буну против њега. Већ следеће године, заједничким снагама краљ Анри и Вилијам побеђују побуњенике у борби код Вал-е-дина близу Каена, мада је о овом боју остало штуро сведочанство.¹⁹ Вилијам из Поатијеа је записао да је најзаслужнији за победу управо Вилијам, а ранији историјски извори указују на кључну улогу краља Анрија и његових официра у овом боју.²⁰ После битке Вилијам је осигурао власт у Нормандији, тако да овај бој може да се сматра кључним тренутком у Вилијамовом преузимању централне власти у свом војводству. Међутим, ни ова битка није била коначна победа Вилијама, јер је племство и даље било против њега. Раздобље од 1047. до 1054. године карактерише се сталним устанцима, а такво стање је настављено све до 1060. године.²¹

Вилијам се током 1053. године борио са својим племством, али и са новим архиепископом Руена, Маугером.²² У фебруару 1054. године нормански устанци су узроковали два напада на Вилијамово војводство. Анри је водио главнину војске, а брат француског краља Одо напао је источну Нормандију.²³ Вилијам је поделио своју војску на два дела, своју половину је сам повео и сусрео се са Анријем; док су другу половину водили његови савезници и они су стали на пут другој освајачкој војној сили коју су поразили код Мортимера. После ове победе уследила је смена архиепископа са катедре у Руену. Тако је битка код Моритмера била одскочна даска за раст Вилијамове превласти у Нормандији, иако је сукоб са француским краљем и са анжујским војводством трајао све до 1060. године.²⁴

Француски краљ се није предавао већ је 1057. године напао Нормандију, али је поражен у боју код Варавила. Био је то последњи напад на Нормандију за Вилија-

¹³ Douglas, *нав. дело*, 38–39.

¹⁴ *Истио*.

¹⁵ Douglas, *нав. дело*, 38–39.

¹⁶ Searle, *нав. дело*, 196–198.

¹⁷ Douglas, *нав. дело*, 42–43.

¹⁸ *Истио*, 45–46.

¹⁹ Bates, *нав. дело*, 38.

²⁰ *Истио*, 33.

²¹ Douglas, *нав. дело*, 53.

²² *Истио*, 64–67.

²³ *Истио*, 67.

²⁴ Douglas, *нав. дело*, 68–76.

могов живота. Следеће године је Вилијам напао суседна војводства, а после Анријеве смрти, 1060. године, његова власт је постала неприкосновена у северним областима Западне Европе.²⁵

Вилијам је после смрти Херберта II 1062. године, преузео и његове области иако су се у први мах побунили Хербертови великаши. Чак је Вилијам поставио норманског епископа на катедри у Ле Ману 1065. године. У том периоду седме деценије 11. века, Вилијам је утврдио западну границу својих области и сада је могао да крене да осигура своје границе према Бретањи. Године 1064. Вилијам је напао Бретању и војводу Конана II, а на тај начин је њему скренуо пажњу са спољне политике. Конанова смрт 1066. године осигурала је Вилијамове границе у Нормандији, па је он могао да крене на Енглеску уз помоћ свих племића и војвода у Нормандији, али и у њеном окружењу.²⁶ Његов освајачки поход на Британско острво имао је једну веома важну импликацију: пропаст англо-саксонске Енглеске и промену политичког система на крајњем северу западне Европе.

Однос Вилијама Освајача са Римом (1049–1087)

После описа политичких дешавања на просторима којима је владао Вилијам Освајач, али и сведочанстава о његовом животу и начину владавине, следи краће компаративно сагледавање односа са једне стране — њега, као владара великог дела северне западне Европе, и, са друге стране — епископа римског, као духовног поглавара Западне Европе после раскола (1054) који се десио у периоду када је Вилијам био владар и освајач области које су биле под духовном ингеренцијом папе из Рима.

2.1. Папа Лав IX — Први догађај којим је оставрен иницијални однос Вилијама и римског папе јесте Вилијамова женидба са Матилдом Фландријском, ћерком војводе Балдуина V Фландријског, која је договорена 1049. године. Папа Лав IX је забранио овај брак на сабору у Ремсу у октобру исте године, иако нема сведочанства због чега је дошло до ове забране.²⁷ Ипак, брак је Вилијаму био неопходан како би осигурао свој статус, јер је Фландрија била једна од најмоћнијих француских области, са династичким везама са француском краљевском кућом и немачким царевима.²⁸ Савремени историчари су овај брак сматрали успешним за Вилијама, јер је поред династичког и политичког бољитка у том браку добио четворицу синова и пет или шест ћерки.²⁹ Упркос поменутој папској одлуци овај брак је закључен почетком 1050. године,³⁰ али тај поступак папа није санкционисао. Према каснијим изворима, папска интервенција се није десила до 1059. године, али треба нагласити да су римско-нормански односи половином 11. века били углавном добри, а нормански клир је долазио у Рим у тим годинама, а ти доласци су уобичајно описивани без истицања било ког размимоилажења или инцидента, као што је то био случај у неким ранијим периодима.³¹ Папска интервенција је уседила после неколико годи-

²⁵ Bates, *нав.гелo*, 50.

²⁶ Douglas, *нав.гелo*, 178–179.

²⁷ Како Даглас каже чак ни Ордерик Виталис не наводи ни разлог за забрану брака, нити овај сабор на коме је та одлука могла бити обнародована. Ипак, он каже да Вилијам и Матилда били рођаци, али ништа више од тога. Cf. Douglas, *нав.гелo*, 391–393.

²⁸ Bates, *нав.гелo*, 44–45.

²⁹ Douglas, *нав.гелo*, 393–395.

³⁰ Исиџо, 76.

³¹ Bates, *нав.гелo*, 44–45.

на од ступања у брачну заједницу, а подразумевала је да Вилијам и Матилда оснују два манастира у Каену.³²

2.2. Папа Александар II — Нема записа који би могли да осветле однос Вилијама и папе Лава IX у периоду када је дошло до раскола у Цркви (1054), али зато постоје сведочанства после битке код Хејстингса (1066), која је уништила англо-саксонску Енглеску, и у тим писаним историјским изворима папа Александар II помиње Вилијама као *краља Енглеске*,³³ а затим и да је он *још бивши краљ Нормана и најјош бодоноснији краљ Енглеске*, те на тај начин у *Regesta Pontificum Romanorum* обједињује поглавара Британског острва и норманских племена, што је реално Вилијам и био 1067. године.³⁴ У истом наративном извору под годином 1071. папа Александар II потврђује повластице манастиру Светог Едмунда, а уз то се помиње *добри краљ Вилијам*; папа затим дозвољава Томи, архиепископу Јорка, употребу палијума (*Thomae, archiepiscopo Eboracensi, pallii usum concedit*), а такође и Ланфранку, архиепископу Кентерберијском (*Lanfranco, archiepiscopo Cantuariensi, pallium tribuit*)³⁵ што показује да је папа потврдио две архиепископије у Енглеској, као што је то био случај и у 8. веку, златном веку односа између римског папе и англо-саксонских првојерараха и владара. Да папа добро познаје јерархијску структуру у Енглеској после боја код Хејстингса сведочи и запис из *Regesta Pontificum Romanorum* у коме су јасно наведена имена савремених архиепископа у Кентерберију и Јорку, затим епископа у Дорчестеру.³⁶ Даље је наглашено да папа Александар II даје дозволу игуману манастира Светог Августина Кентерберијског, који је био заступник енглеског краља Вилијама да премести цркву — *јрво унишћену, ја обновљену* — на друго место, што може да се покаже да је папа био суочен са разорењем англо-саксонских цркава и погрома англо-саксонског клира, али да он као духовни поглавар тих области даје благослов да се настави са верским животом у Енглеској иако је на Острву успостављен нови политички систем.³⁷ Дакле, ова дозвола би могла да се аналогично доведе у везу са наводима Вилијама из Поатијеа да је папа Александар II дао благослов за његову војну експедицију и освајање Енглеске. Ипак, остаје питање да ли је папа из Рима учествовао у политичкој акцији која је променила геополитичку ситуацију у другој половини 11. века у Западној Европи, односно да ли је епископ римски дао благослов за уништење англо-саксонске Енглеске, односно цркава и манастира и погром клирика који су — ипак, вековима уназад — баштиници римску богослужбену праксу. Из ових неколико навода из једног од најважнијих римских наративних извора из тог периода — *Regesta Pontificum Romanorum*, види се да је папа Александар II био у вези са клиром на Британском острву, да је знао какво је било стање у Цркви у англо-саксонској Енглеској и да је био упознат

³² Мушки манастир је основао Вилијам 1059. године као Сент Етијен, а Женски манастир је основала Матилда 1063. године као Светотројични манастир. Cf. Douglas, *нав.гело*, 80.

³³ *Willelmo, Anglorum regi, scribit de annua pensione apostolicae sedi exhibenda, "ex qua pars Romano pontifici, pars ecclesiae S. Mariae, quae vocatur schola Anglorum", persolvatur.* Cf. *Regesta Pontificum Romanorum* I (4757 (3524)), 591.

³⁴ *Monasterium S. Stephani Cadomense, conditum "a Willelmo, principe Normannorum ac victoriosissimo rege Anglorum", tuendum suscipit, privilegiisque donat, Lanfranco abbate petente.* Cf. *Regesta Pontificum Romanorum* I (4644 (3393, 3432)), 582.

³⁵ *Regesta Pontificum Romanorum* I (4695 (3465)), 587.

³⁶ *Willelmi, Anglorum regis, virtutem fidemque laudat Monet, ut Lanfranci, archiepiscopi Cantuariensis, consilia sequatur; cuius arbitrio et Alricii, quondam episcopi Cicestrensis, causam, et archiepiscopi Eboracensis cum episcopo Dorcastrensi litem commissam nunciat.* Cf. *Regesta Pontificum Romanorum* I (4693 и 4694 (3463, 3464)), 587.

³⁷ *Scotlando, abbati S. Augustini Cantuariensi, legato "Willelmi Anglorum regis, permittit, ut basilicam destruat ac reformet" sanctorumque corpora in alium locum transferat.* Cf. *Regesta Pontificum Romanorum* I (4759), 591.

са односима Енглеза и Нормана у 11. веку, а да ли се уједно и умешао у политичку ситуацију у којој су били ови западноевропски народи то остаје нејасно.

Исто тврди и Кетрин Мортон,³⁸ али истиче аргументе у корист хипотезе да је однос између папе Александра II и Вилијама Освајача био веома добар: историчар који је записао да је папа дао благослов за напад Вилијама Освајача на Британско острво, Вилијам из Поатијеа није био само савременик и сведок тог догађаја, већ и капелан краља Вилијама; настављачи овог сведочанства — историчари из каснијег периода — Вилијам из Малмсбџурија и Ордерик Виталис понављају исто; на таписерији из Бајеа илустрован је догађај папског благослова који је посведочио Вилијам из Поатијеа; и на крају, папа Григорије VII у свом писму Вилијаму од 24. априла 1080. године потврђује благослов претходног папе дат Вилијаму Освајачу.³⁹ Пошто је неопходно да се поменути извори и сведочанства још једном истраже и анализирају,⁴⁰ Кетрин Мортон истиче питање зашто је папа Александар II дао благослов из Рима, Вилијаму из Нормандије, и одмах одговара да су томе допринели: неканонски статус Стиганда, тадашњег архиепископа кентербериског (1052–1070),⁴¹ неморал међу енглеским клиром⁴² и договор енглеске и норманске елите у вези са наслеђивањем енглеског престола.⁴³

Дакле, после свега наведеног ипак остаје недовољно разјашњено зашто и под којим околностима папа Александар II даје благослов Вилијаму Норманском да нападне Британско острво, јер је и сам знао да ће тај напад разорити једну земљу која је вековима одржавала добре односе са Римом и ширила римску праксу и предање по великом делу Западне Европе. Само четири године пролази од доласка римских легата (1062) и напада Вилијама Освајача на Енглеску (1066) и коначног пада англо-саксонске Енглеске у бици код Хејстингса.

2.3. Папа Григорије VII — Седам година после доласка Вилијама на престо Енглеске и обједињавања англо-норманске круне, на катедру римских епископа долази Григорије VII и током свог понтификата остварује однос са Вилијамом Освајачем. Није јасно зашто се у *Regesta Pontificum Romanorum* користе имена Willelmum, Guilielmum и Wilhelmum за Вилијама Освајача и титула краљ Англа што указу-

³⁸ Morton, Catherine, "Pope Alexander II and the Norman Conquest", *Latomus*, T. 34, Fasc. 2, 1975, 362–382.

³⁹ Morton, Catherine, *нав.гело*, 362.

⁴⁰ У многим енглеским и ненорманским историјским изворима нема помена о односу папе Александра II са Вилијамом Освајачем, као што су на пример: *Gesta Pontificum Anglorum*, *Vita Wulstani* и *Gesta Regum*, *Brevis Relatio de Guillelmo Nobilissimo comite Normannorum*; хронике и историјски списи чији су аутори Флоренције из Ворчестера, Едмер, Хенри из Хантингдона и Симеон Дарамски, али и многи анали из манастира на Британском острву, и — можда кључно — нема помена о томе у аналима ктиторске цркве самог краља Вилијама; уз то о односу папе Александра II и Вилијама нема помена ни у списима *Vita Lanfranci* и *Draco Normannicus*.

⁴¹ Кетрин Мортон наглашава да Стигандова позиција није са сигурношћу објашњена, јер папа Александар II није повукао ниједан потез који би показао да је Стиганд неканонски дошао на место кентербериског архиепископа. Cf. Morton, Catherine, *нав.гело*, 364–368. Као и у 8. веку, опет је проблем настао између ингеренција Архиепископа у Јорку и Кентерберију, а посебно у односу ове две катедре са римским папом. Током периода у коме је архиепископија у Јорку претендовала да преузме примат над епархијама у Личфилду и Дорчестеру, Стиганд је био у немилости римског папе. Зато је 1062. године папа послао легате у Енглеску како би испитали све канонско-правне проблеме на Острву, али они нису свргли Стиганда, већ се према њему односе као према канонском епископу и он учествује на сабору који је сазван посредством римске делегације на Острву. Cf. Barlow, Frank. *The Feudal Kingdom of England 1042–1216*. Longman, New York 1988, 27; Walker, Ian. *Harold the Last Anglo-Saxon King*. Wrens Park, Gloucestershire 2000, 127–148.

⁴² Мада нема јасних доказа да се стање у енглеском клиру пореметило после реформи из 8. и 9. века. Cf. *Vita Wulstani*, ed. R. R. Darlington, London 1928, 18.

⁴³ О овом аргументу посебно говоре Барлоу и Мортон у F. Barlow. *Edward the Confessor*, London 1970, 222–245; *The Carmen de Hastingsae Proelio*, ed. C. Morton, H. Muntz, Oxford 1972, 55–72.

је на не баш прецизно и добро познавање дешавања на северу Западне Европе, јер је Вилијам из Нормандије прешао и наставио да влада здруженим областима Енглеске и Нормандије, а пошто је направио англо-норманску фузију увео је и француски језик на енглески двор што папа не зна. У једном тренутку — до 1080. године — папа Григорије VII каже да је Вилијам краљ Енглеске, али у истој реченици помиње да је енглески епископ уствари епископ Англа и Нормана. Да ли то значи да сужава ингеренције владара, а обједињава области и проширује их у црквеном смислу? У марту 1080. године папа сазива сабор чија је трећа одлука била претња да ће Нормани бити екскомуницирани, али се јасно не истиче који део норманског народа — да ли су то они који су били на југу Европе и који су били стална претња Риму, односно да ли су то они Нормани који су били на северу и који су у непосредној вези са Вилијамом Освајачем. На крају одељка из *Regesta Pontificum Romanorum* који се односи на последње године понтификата Григорија VII указује се на добро познавање Вилијамове породице, јер се наводе имена његове супруге и оца. Да ли је то доказ да се папа боље информисао о владару Енглеске, или је сада проширио своје видике у контексту владавине Вилијама Освајача? Дакле, остаје нејасно како се папа Григорије VII односи према Норманима у Западној Европи и да ли он преко Вилијама Освајача жели да заштити своје место у Риму од перманентне опасности која прети Италији од почетка 11. века од норманских војних група.

2.4. Папа Урбан II — Пошто је антипапа Климент III отежавао нормалан рад римског епископа, а понтификат папе Виктора III трајао само годину дана, папа Урбан II почиње свој понтификат 1088. године и одмах помиње архиепископа кентербериског Ланфранка у контексту доброг познавања Цркве у Енглеској.⁴⁴ Пошто је Вилијам Освајач те године умро, овде ће престати истраживање односа између енглеског трона и римске катедре, а остали период ће бити истражен у некој од будућих студија на тему односа англо-норманских владара са римским епископима.

Закључак

Друга половина 11. века у Западној Европи карактерише веома компликована ситуација у верском погледу јер је раскол у Цркви из 1054. године условио да римски епископ доживи своје место и у у верском и у политичком смислу. На тај начин, папа одређује даље политичке потезе у односу на владаре у областима Западне Европе, а у овом истраживању се акценат ставља на владара Енглеске — Вилијама Освајача, који је норманско-енглески владар и као такав веома јака личност која може да одигра важну улогу у односима Рим — Западне Европа. Закључак истраживања је да је Вилијам Освајач својим турбулентним животом успео да постане јединствени владар Нормандије, а затим и Енглеске, тако што је после битке код Хејстингса (1066) уништио англо-саксонску и створио англо-норманску Енглеску, али да ли је у томе имао помоћ папе — то ипак остаје недоречено, јер није могуће да се преко историјских извора коначно утврди да ли је папа Александар II дао благослов или да ли је наговорио краља Вилијама да нападне Британско острво које је

⁴⁴ 5351 (4020): Lanfranco, archiepiscopo Cantuariensi, scribit de ecclesiae anglistiis, ac de suscepto pontificatu. Mandat, hortetur regem, ut „pro naodo suo, pro officio suo multis periculis et maximis necessitatibus laborantem Romanam ecclesiam consilio et solatio suo adiuvere et honorare studeat; pecuniam porro, quam de regno eodem b. Petrus consueticaliter solebat accipere, per Rogerum, cardinalem ecclesiae Bomanae subdiaconum, sive per alium suum fidelem legatum, una cum eo vel usque Climiacum, quantocius potuerit, transmittat”. Cf. *Regesta Pontificum Romanorum*, 658.

увек сматрало Рим за Мајку Цркву. Ни наследници Александра II на римској катедри нису јасно показали свој став у вези са пропашћу англо-саксонске Енглеске и са преузимањем енглеског престола од стране норманског владара. Тако закључак може да остане у оквиру политичких уступака у другој половини 11. века, који би нормански владари могли да понуде римском папи, науштрб вековних добрих односа Рима и англо-саксонске Енглеске.

The relation of William the Conqueror (1066–1087), the first king of Anglo-Norman England, with Roman bishops

This work is a study of the first Anglo-Norman king of England, William the Conqueror (1066–1087), as a man who changed political history in northern Europe in the period when the Church was divided into Eastern and Western (1054). Because of the size of William's personality for the political history of Western Europe, it was necessary to consider his action from the ecclesial aspect. As the main premise in the research, his relationship with the Roman bishops was set in order to arrive at a conclusion that could confirm the political pretensions of Roman bishops in the context of Western European geopolitics in the 11th century. Thus, this research can serve as an initiate in the resolution of religious and political events in the turbulent 11th century in Western Europe.

The second half of the 11th century in Western Europe is characterized by a very complicated situation in a religious sense, since the Church's split in 1054 caused that the Roman bishop experienced his place in both religious and political terms. In this way, the pope determines further political moves in relation to rulers in the areas of Western Europe, and in this research the emphasis is put on the ruler of Anglo-Norman England — William the Conqueror, who is a Norman-English ruler and as such a very strong person who can play an important role in relations between Rome and Western Europe. The conclusion of the study is that William the Conqueror managed to become the unique ruler of Normandy and England after his turbulent life, after he destroyed the Anglo-Saxon after the Battle of Hastings (1066) and created Anglo-Norman England, but whether he had the help of the pope — it still remains unclear, because it is not possible, through historical sources, to determine finally whether Pope Alexander II gave a blessing or whether he persuaded King William to attack the British island that always considered Rome for the Mother Church. Even the successor to Alexander II of the Roman Catholic Church did not clearly show their position regarding the collapse of Anglo-Saxon England and the takeover of the English throne by the Norman ruler. Such a conclusion can remain within political concessions in the second half of the 11th century, which the Norman rulers could offer to the Roman Pope, in the wake of centuries of good relations between Rome and Anglo-Saxon England.

Библиографија

- Regesta Pontificum Romanorum* I. ed. Philippus Jaffe, Akademische Druck — U. Verlagsanstalt, Graz 1956.
- Gesta Normannorum Ducum of William of Jumieges, Orderic Vitalis, Robert of Torigni*, Vol. II, Books V–VIII, ed. Elisabeth M.C. Van Houts, Clarendon Press, Oxford, 1995.
- Vita Wulstani*, ed. R. R. Darlington, London 1928.
- The Carmen de Hastingae Proelio*, ed. C. Morton, H. Muntz, Oxford 1972.
- Barlow, Frank. *The Feudal Kingdom of England 1042–1216*. Longman, New York 1988.
- Barlow, Frank. *Edward the Confessor*, London 1970.
- Bates, David, *William the Conqueror*, Tempus, Stroud 2001.
- Collins, Roger, *Early Medieval Europe: 300–1000* (Second ed.), St. Martin's Press, New York 1999.

- Crouch, David. *The Normans, The History of a Dynasty*, Hambledon Continuum, London, New York 2002.
- Douglas, David C. *William the Conqueror: The Norman Impact Upon England*, University of California Press, Berkeley 1964.
- François Neveux, *A Brief History of The Normans*, Constable & Robinson, Ltd, London 2008.
- Huscroft, Richard, *The Norman Conquest: A New Introduction*, Longman, New York 2009.
- Morton, Catherine, "Pope Alexander II and the Norman Conquest", *Latomus*, T. 34, Fasc. 2, 1975.
- Searle, Eleanor, *Predatory Kinship and the Creation of Norman Power, 840–1066*, University of California Press, Berkeley 1988.
- Walker, Ian. *Harold the Last Anglo-Saxon King*. Wrens Park, Gloucestershire 2000.